

L' IGNORANCIA

REVISTA CRÓNICA

ORGA Y XEREMIES DE VARIES SOCIEDATS DE MALLORQUINS.

A Palma, cada número.....	0'05 cèn. pta.
A domicili. Es trimestre.....	0'65 »
Un any.....	2'60 »
Per dotzenes.....	0'45 »
Núm. a'trassats des 2.ª tom.....	0'06 »
Id. id. des 1.ª tom.....	0'07 »

SONARÀ CADA DISSAPTE COM HA SONAT FINS ARA
SI T'É VENT Á SA FLAUTA.

ADMINISTRACIÓ: CADENA DE CORT, N.º 11.

Fòra Palma. Dins Mallorca.....	3 mesos.... 0'85
1 any.....	3'25
Dins España.....	3 mesos.... 1'00
1 any.....	3'50
A Ultramar y s'Estrangè.....	3 mesos.... 1'50
1 any.....	5'00

SA RONDAYA D'ES TRES MOIXOS.

Fins fa poch dies no havia cregut del tot que sa somera de Balaan hagués parlat en es seu temps; però lo qu'es ara heu crech, y tench motiu; perque heu de sèbre que s'altre dia vaitx pujá en es terrat de ca-méua per doná menjá à quatre coloms que tench, y vaitx sentí rall de gent amb una casta de vèus del tot desconegudes per mí. Sa curiositat me mogué à alsarmè de puntes per veure lo qu'era; y vos assegur que quant vaitx goylá demunt sa teulada des veynat, me vaitx quedá de pedra. Heu de sèbre qu'els qui conversavan eran tres moixos gròssos, y no creguen que me refereixca à n'aquests que solen axecá es colso espèsses vegades; rès d'axò; eran tres vertadés moixos, un blanch, blanch com la llet; un més nègre que tinta de sípia, y un altre ròitx, coló de Judes. Es blanch y es nègre estavan més magres qu'arengades; si los hagnessen sucats no haurían fet taca; no tenían més que sa peil y els òssos, però es ròitx estava tan gras y redó que pareixia que 'l havían inflat per un garró amb un canonet de caña.

Vos diré poch més ó ménos sa conversació que tenían:

Ròitx.—¿Que tal, companeros? Com qu'hajau estat malalts. Digaumè com es que vos veïtx tan magres. ¿Que no cassau rates?

Ni fòrsa pareix que tenguen per agontarvós drets. Y en particulá, tú, Blanch qu'ets es més véy de tots. ¿Que no te tracta bé ton amo?

Blanch.—¿Y que vòls que tenga? Misèria en gran: talent à volé; fam que 'm trèu de pollaguera; y esperanses de no menjá. Axò es lo que tench: ¿Qu'heu tròbes poch?

Nègre.—Y jò, *idem, eadem, idem.*

Ròitx.—¿Com! Mala casa heu topat. Deveu está amb qualque menestraló honrat ó amb qualque mossona d'aquestes que p'es carré tot es estufèra y per dins ca-sèua, misèria y companyia.

Blanch.—Lo qu'es jo estich amb un señó que ni per dedins ni per defora gasta cap mica d'estufèra.

Ròitx.—¿Vaja un señó de ciurell! ¿Y que no tens rates per cassá?

Blanch.—¿Rates? ¿Y d'hont menjám?

Ròitx.—¿Y es téu señó de que viu?

Blanch.—Del ayre del Cèl. Es un homo del tot tayat à la mòda antiga; honrat à carta cabal; amb carrera de lo milló; amb un cap de lo més clá y un enteniment de sant; però no vòl rès mal fèt, ni vòl tampoch lo que no sia seu, ni tampoch se vòl pèdre per poch escrupulós, perque 'n tot òbra amb una delicadesa suma. No té cap amich y en té molts. Tothom el cerca... per esplotarló, y ell qu'heu coneix fuitx de tothom per no essè esplotat.

Es que més tracta son els pòbres, perque no 'n vé cap à demanarlí consey ó remey qu'ell totduna no 's descalsi per ell; y com ven qu'es un pòbre, no li fá pagá cap doblé de sa feyna que li fá; y moltíssimes de vegades hey pòsa ses bestrètes.

Per lo mateix no té rès d'estrañ que may tenga un doblé per taparsè un uy.

Ròitx.—¿Y sa societat que no fa cás d'es téu señó?

Blanch.—Sa societat no fa cás més que d'aquells que van per mitx y la saben pintá bé. Es méu señó viu massa arreconat.

Ròitx.—Es téu señó es un ase y lo que li passa li está molt bé. Lo milló que pòt fé es morirsè y anarsen al Cèl.

¿Y es téu Nègre, que també es com es d'en Blanch?

Nègre.—Nó. Es méu es un capellá; però que n'hem de fé, qu'está empenat en no essè un capellá de mòda.

No té més qu'una lloba, una capa y un capell; perque diu qu'axí está escrit, y qu'ha d'essè, en la Sagrada Escritura.

Ròitx.—Axò no es mal. Però al manco deù menjá bé.

Nègre.—¿Menjá! Lo qu'es aquesta Corema, no sé de que viu; perque ni fá parva, com s'altre gent, ni fá col-lació. Dina d'un poch de verdura y ja sabeu qu'à nòltros sa verdeixca may mos ha agradat.

Ròitx.—¿Capellá, y no tení es moix gras! com que no puga essè.

Nègre.—Ydò, ja 'm vèus. Jò esperava qu'al manco menjariam carn es diumenges y peix en divèndres; però ni una còsa ni s'altre, per no malvesá sa panxa.

Ròitx.—Es téu capellá deu está més totsòl encara qu'es señó d'en Blanch.

Nègre.—T'equivòques. Jò veïtx vení per casa altres capellans com ell, que pareix que 'l miran com un sant.

De vegades li duan molts de doblés; però que n'hem de fé, que per una má li entran y pe s'altre li surtan.

Ròitx.—¿Y amb à què los gasta?

Nègre.—Los dona à n'es pòbres.

Ròitx.—Es capellans que jò coneix que vénen per casa, no son com es téu señó. Jo t'ho assegur.

Nègre.—¿Ja heu crech! De tot hey ha en la viña de Deu.

Ròitx.—Ydò... sápigues que 'l mon, des capellans que vénen per casa, en fa més cas que d'es téu, perqu'es un beneyt que no entén la còsa. Axò es no sèbre contemporisá. Aquest mòdo de obrá que ténen es vòstros señós no es el milló per viure amb comoditat. S'homo ha de mirá bé ets *horizontes* à sa pòsta d'es sòl com es marinos; y el qui navega per aquest mon, tant si es capellá com seglar, ha d'obrá segons es *caris*; amayná de vela ó allargá es volants.

Sí, señó; y si no convé aná amurats per estribó, virá per devant ó per *redondo*, segons es *viento y marea*; y amurá per babó à tot ceñí ó à un descuartelá, des mòdo que més convenga.

Nègre.—Tú pareix qu'has estat gat de barca.

Ròitx.—Jo he estat de tot, per axò 'm vèys gras. Es méu señó pensa axí com vos he dit; y tròb que pensa bé ferm; perque sense contá ses moltes pessetes que dú à la casa, heu d'entendre qu'es regalos que li fan se tòcan. ¡Oh! Si jo pogués donarvós lo qu'à mí 'm sòbra sé cèrt qu'hey hauria per engraxarvós à vòltros y à n'es vòstros señós.

Blanch.—¿Y es téu señó qu'es des mateix coló que tú?

Ròitx.—Compañeros: Ara si que m'a-

pretlau. Jo no sé que dirvós perque veïtx que muda de ròba segons es temps. D'hivèrn va fosch y d'estiu coló de pòrta-mahó; y ses primaverares dú mes-cletes.

Blanch.—¿Y qu'está molt gras aquest señó téu?

Nègre.—¿Y que menja molt es téu señó?

Ròitx.—¿Si está gras!... Còm un barril de *petróleo*; y menja còm un trabuch. Y quant acaba de menjá encèn un puro, heu una tassa de cafè y s'entima una altre tasseta de rom, cantant sempre aquesta cansó:

*Comamos. bebamos,
Pongámonos gordos;
Y á lo que nos digan,
Hagámonos sordos.*

Veys. Si es vòstros señós pensassen còm es méu, sé cèrt que vòltros estariu més grassos.

Blanch.—Lo qu'es es méu, per tot lo que val Mallorca no faria lo que fá es téu. Es homo molt formal y sempre va vestit coló de cènra. ¡Ell, beure rom y cafè! se pensaria que renegava de l'antiguèa y que se tornava mal gastadó.

Nègre.—Jo també estich segú que si van a n'es méu y li diuen que vaja a cas señó d'en Ròitx, a ferse amich des capellans que l'visitan, dirá que nó.

Ròitx.—Ydd, repeteisch, companys, qu'es vòstros señós son ben beneyts.

Nègre.—Es méu señó, no es beneyt. Lo que té es qu'es molt rigorista en sa séua obligació perque diu qu'es séu estat heu dú.

Blanch.—Y es méu tampoch heu es; sinó que s'en vòl aná a l'altre mon amb sa consciència neta y descarregada, perque diu qu'à cada porch li arriba su *san martin*.

Ròitx.—¿Y vòltros qu'encara creys amb axò de consciències?

Blanch.—Jo, sí.

Nègre.—Y jo també. A la vall de Josafat mos veurem ses caretes.

Blanch.—Y abans també. A l'hora de la mòrt segons conta es méu señó.

Aquí acabaren sa convèrsa els tres personatges y jo vaitx resòldre agafa sa ploma y ferne d'ella un sermó per L'IGNORANCIA, perqu'aprenja d'aquests tres moixos, qu'encara que gats mos han dit quatre veritats.

UN RONDAYÉ.

UNA VENJANSÀ BÁRBARA.

—¿No m' dirás perqu' a les fosques Traydorament has vengut
Quantre mí, pòbre figura
Que no fas mal á ningú?

¿No me dirás perque m pegues?
¿Perque estrenyan els teus punys
Aquesta axa tayadora
Que mirá amb bons uys no puch?
¿No me vòls dí, perqu' amb fòrsa
Me doblegues, me fas cruys,
Y m' esqueixes ses entranyes?
¿Qui te causa tal enuix?
—Perqu' es estat es téu amo
Repartidó d' es Consums.

—Tornatèn, hòmo, à la vila
Que ja es pròp de mitja nit
Y allà t' espera sa dòna
Y t' anyoran els téus fíys.

Vetèn y espassa t' sa ràbia
Ben tapadet dins es llit,
Qu' amb lo que fas me demòstres
Que tens sa sanch de botxí.

Vetèn prest. No sies ase.
No sies tan venjatiu,
Tan animal, que lo d' altri
M' ho vulgues fé pagá á mí.
—Ydd; qu' es Consums, ton amo,
No los hagués repartit.

—¿Y perqu' ha estat es méu amo
D' es Consums repartidó,
Jò tench de pagá sa fèsta?
Tú no tens dos dits de front.

Digués: ¿De sa mòrt d' En Berga
¿Pòbre de mí! ¿jò que n som?
¿Pagará manco quant m' hajes
Coronada ja del tot?

Segons sa téua justícia
Demá que tengues un bòny
Atuparás al Sant-Cristo
Que l' t' ha dat. ¡Ja s' de rahó!

—Ydd, sí. Y altre vegada
No hey haurá repartidós.

—Tòca, calla y no flastomes.
No m' pegues, gran nonigú,
Estrafolari.... Recorda,
Si des téu cap no t' es fuyt,
Que més de dues vegades
Aquí mateix t' he dat gust
Quant te menjaves ses figues
Que penjavan d' es méus uys.

Recordatèn y contesta:
¿No eran dolces? ¿No eran just
Mèl y sucre? ¡Y ara m' pagues
Aquell bé mostrantmè enuix.

—Tens rahó.... Però ton amo
Ha repartit es Consums.

—¿Y quina culpa n té el pòbre
Gaspá, mon amo estimat,
Si à que fés aquest servici
S' obligaren els companys?

Dona sa culpa a n' ets altres
Que séuan à llòchs més alts,
Qu' à Manacó li posaren
Un Consum massa sobrat.

Acudeix y si los parles
Amb rahó, t' escoltarán;
Y no vengues à venjartè
Perque qui no t' deù te pach.

—Axí. Si un altre vegada
El nombran no acceptará.

—Ja acceptará qualcun altre
Que t' carregará més fort;
Y no tendrá cap figura
Ni cap tròs de terra bò.

Ja sentirás es remiulos
Y sabrás perque llavòrs
Te venjares d' els qui féren
Lo qu' era del cas y llòch.
¿No veus que lo qu' ara intentes
Es una infamia? ¿Qu' axò
Qu' ara fas, son còses dignes,
No d' un sanvatge. d' un pòrch?
—Calla, dich. (Li pega aixada
Y aquella figura s' mór.)

PEP D' AUBEÑA.

UN MAL BOSSÍ.

(Dedicat á sa Sociedad XOQUINET.)

Fá molts d' añas que vivía pròp de caméua una fadrina veyarda d' aquelles que, còm es juèus, esperan el sant adveniment, vuy dí, es casòri.

Un día horabaixa s'en vengué demanant à mamare perque jo l'acompañás à una casa de devòra es Puig de Sant Pere; me prometé una treseta y ¡ja heu crech! ben xalest y alegre me vaitx oferhí à acompañá na Juana, qu' axí s'anomenava aquesta polla de coranta primaverares; fins allà ahont ella volgués.

Mos n'anám tira, tira, y quant forem devés es Born mos aturarem à cà un confité; na Juana demaná dos ciris de mitja lliura, los aplegá amb un mocadó de daus, pagá amb sòus, y apar qu' heu vèja, n' hi refuaren dos perque digueren que no los vèyan bé ses creus.

Prenguerem cap amunt p' es carré de ses Carasses, passarem per devant Santa Creu, y després de voltá carrerons y carrerons, sense veurey, tropessant aquí y llenegant assullá, mos aturarem à una escaleta fosca; hey pujarem, tocarem à sa pòrta primera y única, y mos obrí una vèya de cara ruhada, mostatxada, amb un turbant vermey lligat p' es front, unes arrecades d' un quintá de pès à ses oreyes, un vestit de tròns y llamps, y duguent unes manetes més brutes qu' un pòrch; axò sí, à cada dit seria capás de durhí una dotzena de tumbagues, allò semblava un mostruari de carbó guarnit d' òr y pedres de tota casta. Figura tan estranya may n' havia vista; es méus cabeys s' arrevexinaren; vaitx tremolá, axí còm tremola un bolista quant lletgeix sa baixa des papé, vaitx mirá en torn méu, vaitx ensumá prim y vaitx sentí una frescoreta per devés es méus calsons; semblava que tenia pò; à n'aquell moment es segú que jò devia fé sa mateixa cara que fá una persona quant li donan sa noticia qu' un deutor séu ha près aygo no sabent per ahont para.

Aquella raríssima y estravagant senhora mos fé entrá à jo y à na Juana à dins una cambra, ahont hey vaitx notá, sense comprendeu, es servici d'aquell moblatge. Ses parets nùes; sòls un gran

miray, una taula pintada de nègre, à demunt un cap de mòrt y à baix un ribell d'aygo que me va pareixe hey nadavan un regiment de pusses; cap més trasto, ni una mala cadira per seure; dich mentides, hey havia una còsa que semblava una cadira, però no heu puch fé cèrt; al menys sa nòstra simpàtica senhora s'hi va assèure amb sa mateixa majestad d'una regina y demanà à na Juana, amb un llenguatge que ni era mallorquí ni forasté, que desitjava y que volia.

—Vench, (va dí na Juana,) perque m'han dit que vostè arregla cèrta medicina per.....

—Sí; ¿qu'es còsa de s'enamorat?

—Sí, senhora; estich perduda; ell, ha nòm Gòri, m'èna un carretó y té un ase molt espriu, crech que m'engana y.....

—¿Qui? ¿s'ase?

—No, senhora, En Gòri. Jò 'l voldria tení segú, que m'estás subjècte; ¡vaja! que.....

—Ja l'entenç, ¿que no ha duyt dos ciris per encendre à devant es miray?

—Sí, senhora; jo ja 'n sabia còsa, y.....

—Está molt bé, ¿y no tendria qualque prenda d'En Gòri?

—Sí, senhora, me va dú uns calsons amb tapeta perque los hi adobás.

—No serveix axò, ha d'essè ròba que li haja tocat sa pell.

—Ydò, jo li adob uns calcetins, si.....

—Bòns son: ydò, tay un tròs de calcetí, l'afich amb guyes de cap à un còr de moltó famella, pòsi tot axò à dins un'òlla que no sia emprada, la tapi amb una tapadora de terra, l'enguixi bé perque s'ayre no hey entri, y.....

—¿Y que més?

—Jo li donaré un paperet, y s'engradient qu'hey trobará dedins, heu mescli amb pasta, fassa una coca y amb bones paraules la fassa menjá à n'En Gòri ¡y no tenga pò! Ell haurá de vení à vostè tant si vòl còm si no vòl!

—Però, ¿y si li fa mal?

—Si se casa amb vostè no n'hi farà mica, ara si en vòl un'altre, que rebent.

—Si es axí.....

—¿Sab que li he dit?

—Sí, senhora; y me diga: jo tench pò d'una dòna que no duga En Gòri per mal camí, ¿que no poria ferme ses cartes?

—Ja heu crech; ara mateix.

Sa nòstra sàbia y distingida senhora tregué un joch de cartes amb més ceròl qu'un collet de Municipal, escampá ses cartes à demunt sa taula, y cada pich que 'n girava una, s'amocava amb sa mànega d'es brás, semblant amb ses xuclades que feya, una porcella qu'estigués costipada. Tot heu endeviná: y per fé veure à na Juana es seu podè infinit, va dí qu'era capás de fé compareixe amb còs present sa persona que feya aná fòrt En Gòri.

—¿Y vostè es capás de fé axò? (preguntá na Juana fent un visatge de cara més de pò que de rès.)

—Sí; però amb una condició, qu'antes ha doná s'ànima à n'el Dimòni.

—¿A n'el Dimòni? ¡Jesús, Sant Antòni! no, no, no heu vuy veure. ¡Jesús! ¡Jesús! Bòno, jo frís, me diga lo que li tench de doná, fassa vía, m'esperan, fassa vía.

—Me dará un duro perqu'es vostè, altres segons qui es me donan mitj' unsa, però.....

Na Juana se tregué de dins sa butxaca una bossa verde, l'obrí, y entregá cinch pessetes à sa nòstra molt pòderosíssima senhora amb so mateix gust que entrega un beneyt es seus doblés en canvi d'un billet de sa rifa y que li han assegurat qu'es número que prèn ha de treure.

Mos ne devallarem d'aquella santa casa y quant forem à devant Santa Creu na Juana me doná un sòu perque no digués rès de lo qu'havía vist. Jò vaitx estreña aquella moneda amb so mateix afañy qu'un cessant estreñy una credencial, prometent y jurant que no diria rès à ningú.

Varen passá uns quant dies sense haverhi rès de nòu, però un horabaixa tot es carré anava alt, y segons per lo que contavan, hey havia motiu de riure. Contavan axò:

Na Juana fé una coca amb raisons p'En Gòri. En Gòri la se posá à dins sa butxaca, y anantsen cap à sa feyna, anava tira, tira, menant p'es cabestre es pòbre aset. Però val' aquí qu'En Gòri s'acalá su devant un caramull de fems, y sa coca, per una d'aquelles fatalitats, li caygué de plè à demunt es caramull. En Gòri l'aplegá, espolsá axí còm milló pogué es restos qu'havía aferrat sa coca, y mentres espolsava, es pòbre aset que devía dú més rusca qu'un mèstre d'escòla, alsá es cap, obrí sa boca y s'empassolá sa riquíssima y perfumada vianda d'En Gòri; no hey valgueren flastomies, ni crits, ni garrotades; s'aset se menjá sa coca de na Juana. Però ¡pòbre aset! ell no sabia que duya à dins el còs un mal bossí!

Pòques hores després s'aset alsá ses anques, rompé ses *guarnicions*, y correns y cametes amigues se dirigí à ca na Juana; rellicant per s'escalera, fent bots, ses oreyes drètes, sa coua enrevoltada, tocá à sa pòrta y doná el bòn vespre à na Juana amb un bramul qu'axordá. Na Juana amb mal de cò, es veynats que corren à cas potecari, es Municipals que fan callá ets atlots, ses donetes que murmuran y riuén, y en mitx d'aquest bojiòt, senten un trò qu'apar que 'l mon s'esbuch; era s'ase d'En Gòri qu'havía rebentat.

En Gòri doná un'atupada à na Juana y la deixá per à sempre, de manera que aquesta blaya va morí amb sa creu d'ets aubats, sense havè pogut alcansá un marit que li compongués es cervell que 'l tenia fora d'es lloch.

F. G.

DECLARACIÓ D'AMOR.

(TRADUCCIÓ.)

A tantes fatigues
Y à tants de sospirs,
Amb que m'atormenta
L'amor dins mon pit;
No sòls una vòlta
Sinó trenta mil
Remey vuy pregarte;
Més de mon desitx.....
Si vuy atrevirme,
No sé qu'he de di.

Les vèus ja me faltan
Y mon frenesí
Suplirles es pensa
Amb tènerez sospirs;
Més ¡ay! que Cupido
De mí sempre es riu,
Puis quant vuy més cégo
Los llabis obrí.....
Si vuy atrevirme,
No sé qu'he de di.

Comensa llavòres
Mon còr à sentí
D'amor tals afectes,
Que romp en sospirs;
Jamech, plòr, y pròmppte
Procur doná crits,
Però arriba apenes
Mon únich desitx.....
Si vuy atrevirme,
No sé qu'he de di.

Si tú, jove hermosa,
Vòltes sentí
Mes dolces paraules,
Jò fora felís;
Si ditxós jò heu fora,
Més ¡ay! qu'es de trist
Escriure més queixes
Y al cap y à la fi.....
Si vuy atrevirme,
No subré que di.

NAUJ ERTSEM.

XEREMIADES.

Varem rèbre un etsemplá de s'acta de sa Sessió pública de s'Acadèmia de Belles Arts de Palma y agraphim aquesta atenció à n'es seu President Don Geròni Rosselló y à n'es seu Secretari Don Juan O-Neille, que tant se desvetlan perque ses escòles d'aquesta Acadèmia estigan ben concoregudes y ben servides, maldement ses Corporaciones interessades en repartí s'instrucció à n'es pòble no los fassan bòn costat moltes vegades.

S'enseñansa industrial à Mallorca se pòt dí qu'encara no existeix y axò fa més meritòri sa des Dibuix de fabricació y d'arts que té en es seu càrrech aquella digna Acadèmia.

*
**

